

44461
GK-165

**T.C.
BAŞBAKAN YARDIMCILIĞI**

Sayı : 71366025-031- **885**

09/07/2014

Konu : Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi :Türkiye Büyük Millet Meclisinin 05/06/2014 tarihli ve 43452547-120.00-181377 sayılı yazısı.

Bakanlığımıza intikal eden ilgi yazı eki, Tekirdağ Milletvekili Sayın Dr. Candan YÜCEER tarafından tevcih edilen 7/44461 esas numaralı yazılı soru önergesi cevabı ekte gönderilmektedir.

Bilgi ve gereğini arz ederim.

Bülent ARINÇ
Başbakan Yardımcısı

EKİ:

Cevabi yazı (3 Sayfa)

T.C.
BAŞBAKAN YARDIMCILIĞI
(Sn. Bülent ARINÇ)

TEKİRDAĞ MİLLETVEKİLİ SAYIN CANDAN YÜCEER TARAFINDAN
TEVCİH EDİLEN 7/44461 SAYILI YAZILI SORU ÖNERGESİ CEVAPLARI

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10 uncu maddesine göre herkes görüşlerini açıklama ve anlatma hakkına sahiptir. Bu hak, düşünce özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü içermektedir.

Anılan Sözleşme ile yazılı basın kuruluşlarının devletten izin alınmaksızın kurulması esas olarak kabul edilmişken radyo, televizyon ve sinema kuruluşlarının bir izin rejimine bağlanabileceği öngörülmektedir.

Aynı Sözleşmenin "Hakları Kötüye Kullanma Yasağı" başlıklı 17 nci maddesi; *"Bu Sözleşme'deki hiçbir hüküm, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesi veya bunların Sözleşme'de öngörülmüş olandan daha geniş ölçüde sınırlandırılmalarını amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verdiği biçiminde yorumlanamaz."* hükmünü içermektedir.

Ülkemiz, 1954 yılında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine taraf olmuş, 1990 yılında da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin zorunlu yargı yetkisini kabul etmiştir.

Anayasa, bir devletin kuruluşunu, örgütlenişini, temel organlarının işleyişini ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen ve bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına alan kurallar bütünü olup, ülkemizde temel hak ve ödevler arasında sayılan basın özgürlüğü, Anayasanın 28 ilâ 32 nci maddeleri arasında ayrıntılarıyla düzenlenmiştir. Anayasa'nın 28 nci maddesinde; *"Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz. Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır."*, 29 uncu maddesinin birinci fıkrasında; *"Süreli veya süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz."*, üçüncü fıkrasında; *"Süreli yayınların çıkarılması, yayım şartları, mali kaynakları ve gazetecilik mesleği ile ilgili esaslar kanunla düzenlenir. Kanun, haber, düşünce ve kanaatlerin serbestçe yayımlanmasını engelleyici veya zorlaştıracı siyasal, ekonomik, mali ve teknik şartlar koyamaz."* hükümlerine yer verilerek Anayasal güvence sağlanmıştır.

Anayasanın "Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılamaması" başlıklı 14 üncü maddesinde; *"Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz."* hükmü öngörülmüştür.

2004 yılında Anayasanın 90 ıncı maddesine eklenen *"Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler*

içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır." hükmüyle hukukumuzda kurallar kademelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası andlaşmalara kanunların üstünde yer verilmiştir.

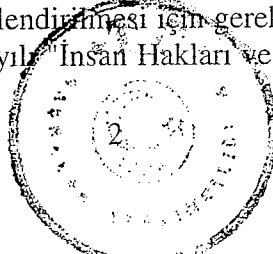
Yukarıda belirtilen temel hukuki düzenlemeler çerçevesinde, basın özgürlüğü konusunda Avrupa Birliği normlarına ve gelişmiş demokratik ülkelerin standartlarına ulaşılabilmesi amacıyla hazırlanan 5187 sayılı Basın Kanunu, 26.06.2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun hazırlık aşamasında, basın sektörünün bütün temsilcilerini bir araya getiren İletişim Şurası toplanmış, basının sorunları ve ihtiyaçları her boyutu ile tartışılarak önerilen çözümler, bu Kanunun hazırlanmasına kaynaklık etmiştir. Ayrıca Avrupa Konseyi tarafından oluşturulan bir medya grubuyla da ortak çalışmalar yapılmıştır. Katılımcı bir anlayışla hazırlanan ve basın camiası tarafından takdirle karşılanan söz konusu Kanun, ifade ve basın özgürlüğünün sağlanması bakımından AB standartlarını yakalayan bir Kanun olmuştur.

Basın Kanununun 3 üncü maddesi, AİHS'nin 10 uncu maddesi ve Anayasa'da yer alan temel normlara uygun bir şekilde; *"Basın özgürdür. Bu özgürlük; bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerir. Basın özgürlüğünün kullanılması ancak demokratik bir toplumun gereklerine uygun olarak; başkalarının şöhret ve haklarının, toplum sağlığının ve ahlâkının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği ve toprak bütünlüğünün korunması, Devlet sırlarının açıklanmasının veya suç işlenmesinin önlenmesi, yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması amacıyla sınırlanabilir."* hükmünü içermektedir. Bu hüküm AİHS'nin 10 uncu maddesinde yer alan hükme uygun bir düzenleme olup, gazetecilik mesleğine geniş güvenceler getirmektedir. Kanunda; Gazete, dergi, haber ajansı gibi belirli aralıklarla yayın yapan basın kuruluşlarının çıkarılabilmesi için, sadece savcılığa beyanda bulunmaları yeterli olmakta, devletin izni gerekmemektedir. Süreli yayın sahibi olmak için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olma şartı aranmamakta, yabancı özel ve tüzel kişiler de Türkiye'de Türk vatandaşlarında aranan koşullarla yayın sahibi olabilmektedirler. Kişilerin onurunu zedeleyici veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayın yapılması halinde mağdurlara, düzeltme ve cevap hakkı tanınmaktadır. Gazetecinin, süreli yayın sahibinin, sorumlu müdürün bilgi ve belge dahil her türlü haber kaynaklarını açıklamaya ve bu konuda tanıklık yapmaya zorlanamayacağı, düzeltme ve cevabın yayımlanmaması ile basılmış eserleri engelleme, tahrip ve bozma fiillerine uygulanan yaptırımlar dışında, para cezalarının hürriyeti bağlayıcı cezaya çevrilemeyeceği öngörülmüştür.

AİHS'nin 10 uncu maddesinin ikinci fıkrası ifade özgürlüğünü "kullanılması görev ve sorumluluk gerektiren bir özgürlük" olarak tanımlamış olup, bu sorumluluk sadece kanun hükümlerine, yasal sınırlara uymakla gerçekleşmemekte, gazetecilerin basın etik kurallarına da uygun davranmalarını gerektirmektedir. Toplum her konuda bilgilendirmek, halkın haber alma özgürlüğünü sağlamakla görevli olan basın mensuplarının öncelikle kendi hak ve sorumluluklarının ve etik değerlerin bilincinde olmaları gerektiği de açıktır.

Basın Kanununun yürürlüğe girmesinin ardından, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiş, ancak, Türk Ceza Kanununun basın yayın yoluyla da işlenebilen bazı suçları düzenleyen maddelerinin ifade özgürlüğünü sınırladığı yolunda eleştiriler yapılması üzerine, Adalet Bakanlığınca, sektörden gelen eleştiriler ve uygulamada karşılaşılan diğer sorunlar dikkate alarak yeni bir çalışma yapılmış, 29.06.2005 tarihli ve 5377 sayılı Kanun ile Türk Ceza Kanununda basın özgürlüğü lehine değişiklikler yapılmıştır.

05.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren 6352 sayılı "Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun" ile temel hak ve özgürlüklerin uluslararası standartlar doğrultusunda daha da güçlendirilmesi için gerekli mevzuat değişiklikleri yapılmış, bilahare 11.04.2013 tarihinde 6459 sayılı "İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı

Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" yürürlüğe konularak yine ifade özgürlüğü lehine hükümler öngörülmüştür.

Diğer taraftan, Ülkemizde yasa koyucu tarafından gazeteciye özel bir önem verilmiş ve gazetecinin hukuki durumu İş Kanunu dışında ayrı bir kanun ile düzenlemiştir. 5953 sayılı "Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun" ile gazetecilerin çalışma hayatına ilişkin özel hükümler öngörülmüştür. Söz konusu Kanun, Anayasa ile güvence altına alınan "Çalışma ve sözleşme hürriyeti" kapsamında gazeteci ile işveren arasındaki ilişkileri belirlemekte olup, gazetecilerin işe girmeleri ve işten ayrılmaları hususu, anılan Kanun çerçevesinde gerçekleşmektedir.

19.01.2013 tarihli ve 28533 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 6385 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda yapılan değişiklik ile gazetecilere fiilî hizmet süresi zammından faydalanma imkanı tanınmış bulunmaktadır.

Freedom House, 5 Mayıs 2014 tarihinde yayınladığı "Basın Özgürlüğü 2014" raporunun özellikle 2013 yılındaki olaylar çerçevesinde hazırlandığını ifade etmiştir.

Freedom House adlı kuruluşun soru önermesine konu edilen raporunun hazırlanma tekniği ve değerlendirme kriterleri dikkate alındığında, Ülkemizde milletler arası anlaşmalarla konulan yükümlülükler uyma zorunluluğu ve bu yükümlülükler çerçevesinde iç hukukumuzda gerçekleştirilen reformlara hiç değinilmeksizin soyut değerlendirmeler yapıldığı anlaşılmakta olup, bu açıdan raporun kabul edilebilir olmadığı değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak, Ülkemizin uluslararası bir sözleşme olan AİHS'ne taraf olduğu, AİHM'nin yargı yetkisini kabul ettiği, basın özgürlüğüne ilişkin düzenlemelerin kanun düzeyinde gerçekleştirildiği, öncelikle Anayasada gerekli değişiklikler yapılarak temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası andlaşmalara kanunların üstünde yer verildiği, bilahare temel hak ve hürriyetlere ilişkin kanunlarda köklü değişiklikler içeren çok sayıda demokratikleşme paketinin hayata geçirildiği dikkate alındığında, basın özgürlüğünü önlemeye veya kısıtlamaya yönelik hükümlerden bahsedilemeyeceği, yapılan çalışmaların basın özgürlüğünü geliştirmeye yönelik olduğu görülecektir.

